

14. Fælles testamente

14.1. Gældende ret

Testamente kan oprettes gensidigt, dvs. således at to eller flere personer gensidigt indsætter hinanden til at arve. Gensidige testamente forekommer eksempelvis mellem ægtefæller, ugifte samlevende og familie-medlemmer. Herudover ses det, at to (eller flere) personer opretter et fælles testamente, men uden at de pågældende derved indsættes til at arve hinanden.

Gensidige testamente er reguleret i arvelovens §§ 47 og 48. Arveloven indeholder derimod ikke særlige regler om fælles testamente, der ikke er gensidige.

Det følger af arvelovens § 47, at en ensidig tilbagekaldelse af et gensidigt testamente for at være gyldig skal meddeles den anden part. Det gælder dog ikke, hvis dette af særlige grunde er udelukket. Bestemmelsen gælder for alle gensidige testamente. Derimod gælder bestemmelsen ikke for fælles testamente, der ikke er gensidige. Bestemmelsen er en udfyldningsregel, der anvendes, hvis testamentet ikke er gjort uigenkaldeligt efter § 67, og der ikke i testamentet er truffet bestemmelse om, hvordan en eventuel tilbagekaldelse skal gennemføres.

§ 48, 1. pkt., handler om en længstlevende ægtefælles adgang til at ændre et gensidigt testamente efter den førstafdøde ægtefælles død, når testamentet indeholder bestemmelser om fordeling af arven ved den længstlevende ægtefælles død. Det følger af bestemmelsen, at den længstlevende ægtefælle kan ændre et gensidigt testaments bestemmelser om senere fordeling af arven for så vidt angår sit særeje og halvdelen af det tidligere fællesbo.

Udtrykket "halvdelen af det tidligere fællesbo" er ikke valgt, idet der ikke hermed menes halvdelen af fællesboet ved førstafdødes død, men derimod halvdelen af de midler, som findes ved længstlevendes død, og som ville have været fællesejemidler, hvis ægteskabet havde været til dette tidspunkt. Dette omfatter således også et skilsmisssæreje, fordi det bliver til fællesejede ved den førstafdøde ægtefælles død. Anvendelsesområdet for § 48, 1. pkt., har desuden givet anledning til tvivl, fordi bestemmelsens ordlyd ikke synes at tage højde for de situationer, hvor ægtefællerne efterlader sig børn, og fordi der ikke i forarbejderne til bestemmelsen er redegjort for reglens anvendelse i tilfælde, hvor formuen er vokset eller formindsket i perioden mellem førstafdødes og længstlevendes død. I retspraksis har § 48, 1. pkt., imidlertid været anvendt på ægtefæller med fællesbørn, og i den juridiske teori er der regler for tilvækst og værdifald i tilfælde, der er

omfattet af § 48, 1. pkt. I forenklet form indebærer de i teorien opstillede regler, at hvis en tilvækst eller et værdifald kan henføres til en bestemt formue, vedrører de alene denne. Kan en sådan henførelse til en bestemt formueart ikke finde sted, skal der ske en forholds-mæssig fordeling af værdistigningen eller værditabet.

§ 48, 1. pkt., er en udfyldnings- og fortolkningsregel, idet reglen kun gælder, hvis der ikke i testamentet er bestemt noget andet, eller noget andet klart fremgår af dette, jf. § 48, 2. pkt. § 48 vedrører alene gensidige testamente mellem ægtefæller og er således snævrere afgrænset end § 47, der gælder for alle gensidige testamente.

Arveloven indeholder ikke regler om den længstlevende ægtefælles adgang til at disponere i levende live i tilfælde, hvor der er oprettet et gensidigt testamente mellem ægtefællerne. Begrænsninger i rådigheden kan imidlertid følge af bestemmelserne i det gensidige testamente. Det er tvivlsomt, om der efter gældende ret er adgang til at omstøde en disposition foretaget af den længstlevende ægtefælle ud fra et omgælsessynspunkt.

Der henvises til betænkningen s. 261-265.

14.2. Arvelovsudvalgets overvejelser

14.2.1. Fælles testamente

Udvalget finder, at den gældende arvelovs regulering af fælles testamente er for spinkel. Der foreslås derfor mere udførlige regler om fælles testamente, herunder gensidige testamente. Reglerne skal gælde både for fælles testamente mellem ægtefæller og for andre, der i fællesskab opretter testamente.

14.2.1.1. Ensidig tilbagekaldelse af et fælles testamente

Udvalget peger på, at de bærende hensyn bag underrettingskravet i arvelovens § 47 om tilbagekaldelse af gensidige testamente er, at den ene part ikke skal kunne tilbagekalde sin del af testamentet og holde tilbagekaldelsen hemmelig, således at den får virkning, hvis parten dør først, men således at parten kan tilintetgøre tilbagekaldelsen, hvis den tilbagekaldende part bliver den længstlevende af parterne.

En sådan beskyttelse mod hemmelig tilbagekaldelse er ikke blot relevant i relation til egentlige gensidige indsættelser, dvs. tilfælde, hvor ægtefæller eller andre i forening har oprettet testamente og gensidigt indsat hinanden til at arve. Også i tilfælde, hvor ægtefæller eller andre har oprettet fælles testamente uden gensidigt at have indsat hinanden til at arve, kan det således være værdifuldt at blive underrettet om tilbagekaldelsen, da indholdet af den tilbagekaldte del af den